

‘Laten we weer eens samen gaan opvoeden’

Pedagoog De Winter zet zich af tegen het doorgeschooten individualisme in de opvoeding

Elk kind een aandoening. Alle ouders op opvoedcursus. Meldpunt zus, meldpunt zo. Flauwekul, vindt pedagoog Micha de Winter. „We moeten de sociale netwerken versterken.”

Door onze redacteur SHEILA KAMERMAN

UTRECHT, 25 MAART. Een kind is niet druk. Een kind heeft adhd. Een kind is niet zenuwachtig voor een proefwerk. Het heeft faalangst.

Steeds meer zijn we geneigd tegenslagen en wrijvingen in de opvoeding een etiket te geven, vindt Micha de Winter. De hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit Utrecht schreef er een boek over. „We zoeken de oplossing in een stoornis.”

De oplossing waarvoor?

„Stel, er is iets mis met het gedrag van een kind. Het is te druk. De ouders voelen zich ongemakkelijk als ze erop worden aangesproken. De juffrouw op school heeft er last van. Het is mogelijk dat het kind thuis te weinig structuur krijgt aangeboden. Of dat de basisschooljuf niet met drukke kinderen overweg kan. Maar de neutrale oplossing is: er is iets met het kind. En we zoeken uit wat. Als er een etiket op het kind geplakt kan worden, dat ligt het in elk geval niet aan de ouders of de school. Dat is prettig voor hen.”

Dus veel kinderen krijgen onterecht een etiket opgeplakt?

„Ja. Er zijn natuurlijk kinderen met ernstige stoornissen of trauma's. Maar er wordt veel gevonden dat er niet is, en dat is gevaarlijk. De run op jeugdzorg is onvoorstelbaar. Het is onzin dat er elk jaar 20 procent meer probleemkinderen zijn.

„Scholen krijgen extra budget voor kinderen die extra hulp nodig hebben. Sinds de invoering daarvan steeg het aantal aanvragen jaarlijks met 43 procent. Ongelooflijk. Het lastige is dat het voor scholen ook lucratief is, ze krijgen meer geld.”

En zo komen er steeds meer kinderen met wie iets mis is?

„Ja, of die risico lopen. Om die risico-gevallen tijdig op te sporen, worden ouders en kinderen op allerlei manieren gescreend. Vroeger gingen ouders naar het consultatiebureau om hun kind te laten wegen en meten. En passant kletste je wat met de verpleegkundige. Tegenwoordig moet een lijst worden ingevuld met vragen over je relatie, je opleiding, en of je ooit misbruikt bent. Goedbedoeld, maar het schrikt mensen af. „Het huisbezoek van de leerkracht

Ouders knutselen op een basisschool van De Vierambacht in Rotterdam. Een paar keer per week kunnen ze elkaar daar ontmoeten. Foto Dirk-Jan Visser

van de basisschool, eens per jaar, is wegbezuinigd. Terwijl die bezoeken echt nuttig zijn, zo'n leraar zag veel. In plaats daarvan zijn er screeningslijsten en testen. Er zijn programma's die schoolkinderen screenen op psychologische problemen. Als er wat gevonden wordt, kunnen ze op een assertiviteits- of faalangsttraining. De overheid probeert achter de voordeur te komen, maar het voorkomt extreme gevallen als Savanna [het meisje dat na mishandeling overleed] niet. Als er iets mis is, hebben de ouders schuld.”

Hoe komt dat?

„Een belangrijke oorzaak is de individualisering. Wij vinden de opvoeding enkel en alleen de verantwoordelijkheid van de ouders. Dat is nogal een opgave in de complexe samenleving waarin we leven. In veel culturen is de norm dat je opvoeden samen doet met anderen. Bij ons vroeger ook, trouwens.”

Terug naar vroeger?

„Natuurlijk niet. Er zijn maar weinig mensen die terugverlangen naar de sociale controle van de jaren 50. Wel is het individualisme in de opvoe-

ding doorgeschooten. Uit empirisch onderzoek blijkt dat kinderen het best gedijen in rijke, sociale netwerken, die breder zijn dan alleen de ouders en de naaste familie. Die sociale netwerken moeten we versterken. Ouders hebben meer aan contact met elkaar dan aan een opvoedcursus. Je corrigeert een jongetje dat twee peuters van de schommel trekt sneller als je hem kent of weet wie de ouders zijn. We moeten weer een beetje op elkaars kinderen gaan letten.”

Kun je netwerken wel 'opzetten'?

„Om te beginnen zou de overheid ze niet moeten tégenwerken. Dat doet ze nu wel. Met goede bedoelingen, maar toch. Neem de meldpunten. Als er jongeren voor je deur hangen, muziek maken en in de portiek pissen, ga je niet meer met ze praten. Je belt het meldpunt jongerenoverlast. Je bent zelf van het probleem af, de overheid lost het op.

„Als je vreest dat je buurman zijn kind mishandelt, verzamel je niet al je moed en ga je langs, maar bel je het meldpunt kindermishandeling. De overheid wil de burger tegemoetkomen, maar breekt daarmee sociale netwerken af.”

Micha de Winter

Hoogleraar pedagogiek in Utrecht. De Winter (1951) richt zich op maatschappelijke opvoedingsvraagstukken, jeugdbeleid en preventie. Daarnaast is hij lid van de Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO). Publiceerde diverse boeken.

Is het niet erg optimistisch te denken dat je sociale netwerken kunt maken?

„Je kunt ze ruimte bieden, stimuleren. Je kunt ouders weghouden van school omdat ze in de weg lopen, maar je kunt ze ook binnenhalen. Op veel scholen heb je 'ouderkamers', waar ouders elkaar ontmoeten, koffie drinken en ervaringen uitwisselen. Ze helpen elkaar uit de brand. Ze letten op elkaars kinderen.

„De behoefte aan dit soort contact is groot. Op ouderavonden waar het over heel gewone zaken gaat, zoals

grenzen bepalen voor pubers, is het immens druk. Het is prettig voor ouders om te zien dat anderen ook met die problemen worstelen. En samen zoeken ze naar oplossingen.

„We zouden creatiever kunnen zijn. Bij crèches bijvoorbeeld komen ouders die druk-druk-druk zijn. En toch hebben ook zij behoefte aan contact en overleg. Je zou daar ruimte voor kunnen maken en zien wat er gebeurt.”

De opvoeding moet op de schop?

„Het lijkt alsof de opvoeding geslaagd is als het kind niet ontspoord en zich goed gedraagt. Dat is ook belangrijk, maar opvoeden gaat over meer. Dat je een kind leert wat vrijheid betekent bijvoorbeeld. Dat het leert omgaan met conflicten en verschillen. En dat het niet denkt in termen van 'wij' en 'zij' omdat dat mensen uitsluit. Ik vind dat kinderen moeten worden opgevoed tot democratische burgers.”

Micha de Winter, Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Van achter de voordeur naar de democratie en verbinding. Uitgeverij SWP, 19,90 euro